

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA INTERPERSONALNE KOMUNIKACIJE MLADIH BAZIRANE NA SAVREMENOJ TEHNOLOGIJI

RESEARCH METHODOLOGY OF YOUTH INTERPERSONAL COMMUNICATION BASED ON MODERN TECHNOLOGY

Milan Krstić | Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo Beograd | milan.krstic@indmanager.edu.rs

Ana Skorup | Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo Beograd, Visoka poslovna škola strukovnih studija "Prof. dr Radomir Bojković" Kruševac | ana.skorup@indmanager.edu.rs

Gordana Gavrić | Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo Beograd | gordana.gavric.bg@gmail.com

Sažetak

Evolucija ljudske komunikacije, koja je započeta neposrednom neverbalnom i znakovnom komunikacijom, nastankom jezika dalje se transformiše u verbalnu komunikaciju, da bi danas razvojem informaciono - komunikacionih tehnologija (IKT) dovela do sve veće primene posredne komunikacije, i s tim u vezi potpuno novih načina komuniciranja. Savremena komunikacija zasnovana na IKT promenila je iz osnova način komuniciranja i učesnicima u komunikacionom procesu donela brojne pogodnosti u više aspekata komuniciranja (masovne dostupnosti, vremena odvijanja, brzine komuniciranja, mogućnosti kombinovanja različitih multimedijalnih oblika, lakoće komunikacije i dr.), ali i izvesne negativne efekte u različitim aspektima komuniciranja (zaštite privatnosti, uprošćavanja jezičkih sadržaja, otuđenju ljudi i dr.). Kako populacija mladih najviše primenjuje savremene oblike komuniciranja, ocena je da je sveshodno da se organizuje sistematsko istraživanje na tu temu. U tom smislu, u ovom radu se prezentuje projektovana metodologija za istraživanje savremene interpersonalne komunikacije mladih, pri čemu su za ciljnu populaciju mladih odabrani studenti i učenici srednjih škola.

Abstract

The evolution of human communication initiated by direct non-verbal and sign communication,

along with the occurrence of language is transformed into verbal communication so that nowadays, with the development of information communication technologies (ICT), the extent of the application of indirect communication is increased, bringing completely new ways of communication. Modern communication based on ICT has changed the way of communication and has brought numerous benefits for participants of the communication process in several aspects of communication (mass availability, development time, speed of communication, possibilities of combining different multimedia forms, ease of communication, etc.), also including some negative effects in various aspects of communication (protection of privacy, simplification of linguistic content, alienation of people, etc.). As the young population uses modern forms of communication the most, it is meaningful to organize systematic research on the subject mentioned. In this regard, this paper presents the projected methodology for researching contemporary interpersonal communication among young people, with the target population selected from college and secondary school students.

Ključne reči: istraživanje, metodologija, komunikacija, populacija mladih

Keywords: research, methodology, communication, youth population

1. Uvod

Komuniciranje je jedna od bitnih odlika ljudi koja omogućava međusobnu interakciju i posebno je značajna za društveni život. Komuniciranje je tokom ljudske istorije evoluiralo. Prvobitna komunikacija je neposredna i započela je neverbalnom i znakovnom komunikacijom. Pojavom jezika se razvila verbalna usmena komunikacija, a zatim pojavom pisma i verbalna pisana komunikacija. Razvoj informaciono - komunikacionih tehnologija (IKT) omogućio je da se razvije posredna komunikacija (primenom novih komunikacionih sredstava kao što su telegraf, telefon, radio, telex, TV, kompjuter, mobilni telefon itd.). Dalji razvoj komunikacionih sredstava vodi do konvergencije različitih IKT i njihovo objedinjavanje u tzv. multimedijalne sisteme. Na taj način stalni razvoj IKT je omogućio da se komuniciranje između ljudi obavlja na drugim osnovama, u poređenju sa dotadašnjom klasičnim komuniciranjem, i da se sve više izmešta u virtuelni domen, a IKT su, zajedno sa razvojem saobraćaja i tehnologije, u značajanoj meri doprinele i razvoju globalizacije.

IKT su donele mnogo pozitivnog u unapređenju komunikacije, u pogledu masovne dostupnosti, vremena odvijanja komunikacije (onlajn, oflajn), brzine komuniciranja, mogućnosti kombinovanja različitih multimedijalnih oblika, lakoće komuniciranja i dr.

Međutim, IKT su donele i izvesne negativne efekte, a koji se tiču zaštite privatnosti, uprošćavanja primenjenog jezičkog sadržaja u komuniciranju, otuđenju ljudi i dr.

Glavni protagonist savremenog načina komuniciranja, baziranog na primeni IKT, danas je populacija mladih. Uvažavajući moguće efekte IKT, čini se opravdanim da se postavi pitanje - kakvog odraza može imati primena savremene tehnologije na komuniciranje mlade populacije? Autori ovog rada su se stoga opredelili da sprovedu istraživanje na temu interpersonalne komunikacije mladih. U tom smislu u ovom radu se prezentuje projektovana metodologija za istraživanje savremene interpersonalne komunikacije mladih, koje u

ovom slučaju reprezentuju studenti i učenici srednjih škola.

2. Komuniciranje

Komuniciranje je važna osobina svih inteligentnih živih bića i predstavlja sposobnost razmene informacija, a proistekla je iz njihove potrebe za interakcijom sa okruženjem. Što je neka vrsta na višoj lestvici inteligencije, to je njen način komuniciranja savršeniji. Budući da se ljudska vrsta nalazi na samom vrhu po inteligenciji u odnosu na sve ostale vrste živih bića koje su danas nama poznate, razumljivo je da je i njeno komuniciranje najrazvijenije.

Pored termina komuniciranje, kao sinonim se još koristi i termin komunikacija. Oba termina potiču od latinskog glagola *communicare*, što znači - učiniti nešto zajedničkim, saopštiti, ali i pričestiti se. Iz njega je izvedena imenica *communication* i označava - zajednicu, saobraćanje, opštenje, saopštavanje, vezu, dodir i sl.

Prema (Miletić M, 2014) "Komuniciranje je suštinski ljudska interakcija, primarnog društvenog značaja, koja se ostvaruje razmenom informacija /poruka, neposredno ili posredstvom medija, u prostorno i vremenski određenom psihosocijalnom kontekstu, sa određenim trenutnim efektima i relativno trajnim društvenim posledicama."

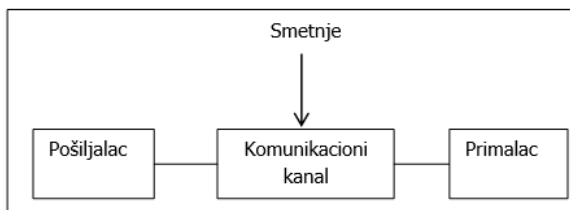
Komuniciranje, prema (LEK, 2015), može imati više značenja:

- Proces sporazumevanja među ljudima, prenošenje poruka pomoću signala, odnosno znakova različite prirode (kao što su zvučni signali, jezički znakovi, pisana i štampana slova i brojevi, slike, znaci, pokreti i dr.).
- Prenos značenja pomoću prenosa signala; proces prenošenja obaveštenja od pošiljaoca ka primaocu.

Pritom, pod porukom se podrazumeva:

- uređeni redosled znakova namenjen prenosu obaveštenja između pošiljaoca i primaoca;
- način prikazivanja obaveštenja (na primer u obliku teksta, redosleda signala, reči, numeričkih podataka i sl.).

Uprošćeni model komuniciranja, slika 1, čine elementi, kao što su: pošiljalac poruke, primalac poruke, komunikacioni kanal i smetnje iz okruženja.

*Slika 1. Uprošćeni model komuniciranja
[Izvor: (Bulat V., 2008)]*

Model sa slike 1 može, na primer, predstavljati razgovor dve osobe. Pritom, osoba koja govori je pošiljalac poruke, osoba koja sluša je primalac poruke, komunikacioni kanal je vazdušni prostor kroz koji se prostiru zvučni talasi, a smetnje predstavlja buka iz okruženja.

U zavisnosti od vrste primenjenog komunikacionog kanala, razlikuju se neposredna komunikacija (iz navedenog primera) i posredna komunikaciju (putem pogodnog komunikacionog sredstva), koja postaje sve zastupljeniji vid komuniciranja, čemu zdušno doprinosi razvoj savremenih IKT.

U zavisnosti od socijalnog aspekta, psihofizičkih svojstava ljudi i raspoloživih sredstava, razlikuju se načini komuniciranja:

- verbalno usmeno
- verbalno pismeno
- neverbalno

Navedeni načini komuniciranja mogu se koristiti samostalno ili u međusobnoj sprezi (npr. usmeno komuniciranje je po pravilu praćeno neverbalnim komuniciranjem - mimikom lica).

Verbalno usmeno komuniciranje, prema (Krstić M., 2016), najčešći je oblik usmenog komuniciranja i može biti: bilateralno i grupno. Bilateralno komuniciranje je najstariji oblik ljudskog komuniciranja i realizuje se neposrednim kontaktom dva sagovornika „licem u lice“ (*face-to-face*), ili posredno putem adekvatnog komunikacionog sredstva kao što je telefon (fiksni, mobilni), računar (internet, intranet) i dr. Grupno komuniciranje je komuniciranje kod koga je broj učesnika tri i/ili više, i kod

koga dolazi do izražaja fenomen grupne dinamike, a koji se takođe može realizovati neposredno (kroz sastanak), ili posredno (putem adekvatnog komunikacionog sredstva).

Verbalno pismeno komuniciranje prisutno je još od pojave pisma i obuhvata različite grafičke oblike ljudskog izražavanja, u tom smislu pisma, plakata, grafita, crteža, imejl poruka, SMS poruka i drugih oblika vizuelnog izražavanja, koje danas pruža multimedijalno komuniciranje. Ono omogućava pošiljaocu uspostavljanje kontakta sa većim brojem osoba na jedinstvenoj osnovi, ali zahteva individualizovan pristup koji se ogleda u brižljivoj pripremi teksta u pogledu stila, odabiru argumenata, prezentovanja i dr. Prednosti pismenog komuniciranja se ogledaju i u mogućnosti primene crteža, fotografija, zvuka, video zapisa i sl, dok se slabosti ogledaju u kašnjenju odgovora respodenta. Pismeno komuniciranje takođe može biti bilateralno i grupno.

Neverbalno komuniciranje, prema (Bulat V., 2001), po pravilu prati sa 65 do 93% ono što se verbalno komunicira i može biti:

- kinezičko (obuhvata pokrete ruku, tela, glave, mimiku lica i sl.)
- parajezično (obuhvata smeh, ton i boju glasa, zevanje i sl.)
- "proksemično" (obuhvata stvaranje distance između osoba u komunikaciji, npr. uređenje prostora za komunikaciju)
- spoljni izgled (obuhvata izgled osobe u pogledu odeće, kozmetike, šminke i slično).

2.1. Prednosti i nedostaci savremenog načina komuniciranja

Savremen način komuniciranja, ovaploćen kroz IKT, učesnicima komunikacionog procesa doneo je mnoge pozitivne, ali i negativne efekte.

Pozitivni efekti se ogledaju u:

Masovnoj dostupnosti. Danas je nov način komuniciranja dostupan svima koji poseduju raspoloživu IKT opremu (fiksni i/ili mobilni telefon, računar i/ili smartfon, internet itd.). Kako je razvoj IKT u ekspanziji, dostupnost se uvećava iz dana u dan i poprima globalni karakter.

Vremenu odvijanja komunikacije.

Zahvaljujući savremenim IKT komunikacija je moguće da se odvija istovremeno (onlajn), ili u razdeljenom vremenu (oflajn).

Brzini komuniciranja. Razvoj savremenih IKT je omogućio implementaciju širokopojasnog interneta, koji obezbeđuje da se veliki broj podataka prenosi velikim brzinama.

Mogućnosti kombinovanja različitih multimedijalnih oblika komunikacije.

Savremene IKT omogućavaju primenu i kombinaciju različitih multimedijalnih oblika komunikacije (tekst, zvuk, slika, video zapis), čime je komunikacija poprimila nove, multimedijalne dimenzije.

Negativni efekti se ogledaju u:

Zaštiti privatnosti. Razvoj IKT je doveo do toga da pitanje zaštite privatnosti izbije u prvi plan, budući da podaci jednom postavljeni na veb ostaju trajno dostupni. Stoga se danas u zaštitu privatnosti ulažu značajna sredstva na globalnom nivou.

Uproščavanju primenjenog jezičkog sadržaja u komuniciranju.

S obzirom na tempo života koji se stalno ubrzava, učesnici u savremenoj komunikaciji zbog vremena koje provode u komuniciranju sve više teže uproščavanju jezičkog sadržaja. Ovo posebno dolazi do izražaja kod komuniciranja putem poruka, gde se sve više koristi skraćeni jezik izražavanja. Može se reći da nismo daleko od nastajanja novog komunikacionog jezika.

Otuđenju ljudi. Primena IKT sve više dovodi do posredne komunikacije, odnosno do izmeštanja komunikacije u virtuelni domen, što nesumnjivo dovodi do otuđenja ljudi.

Glavni prihvatilac i najveći konzument savremenog načina komuniciranja, uz primenu IKT, danas je populacija mladih. Uvažavajući moguće efekte IKT, čini se opravdanim da se postavi pitanje kakvog odraza može imati primena savremene tehnologije na komuniciranje mlade populacije. Primena IKT u komunikaciji menja naše obrasce za održavanje pažnje, za saznavanje i za pamćenje, što vodi ka stvaranju jedne potpuno nove kulture -

kulture virtuelne komunikacije. Onda se čini da Nikolas Kar s pravom adresira sledeća pitanja vezano za primenu IKT (Kar N., 2013) "Kako se menja način na koji čitamo? Kako se menja način na koji pišemo? Kako se menja način na koji mislimo? Upravo ta pitanja trebalo bi da postavljamo i sebi i svojoj deci."

Do odgovora na navedena i druga pitanja koja se tiču komuniciranja, može se doći samo organizovanim sistemskim istraživanjem komuniciranja odgovarajuće populacije. Autori ovog rada su se stoga opredelili da sprovedu jedno istraživanje na tu temu. Svako organizovano istraživanje podrazumeva da se najpre napravi plan istraživanja, odnosno da se formuliše detaljna metodologija po kojoj će se potom i sprovesti istraživanje. Ovaj rad ima upravo za cilj da se isprojektuje potrebna metodologija za istraživanje savremene interpersonalne komunikacije mladih. U tom smislu autori rada su za ciljnu populaciju mladih odabrali studente i učenike srednjih škola. U daljem tekstu je navedena metodologija i detaljnije razrađena.

3. Metodologija za istraživanje savremene interpersonalne komunikacije mladih

3.1. Dizajn istraživanja

Predmet istraživanja je identifikovanje stavova i preferencija mladih po pitanju primene savremenih tehnologija i njihovog uticaja na interpersonalnu komunikaciju.

Ciljevi istraživanja su da se utvrde načini, stavovi i preferencije mladih po pitanju primene savremenih tehnologija u interpersonalnoj komunikaciji.

Opšta hipoteza je da se savremene tehnologije u velikoj meri koriste u interpersonalnoj komunikaciji mladih.

Metod istraživanja koji se predlaže je statistički metod, baziran na prikupljanju podataka zasnovanih na reprezentativnom uzorku ispitanika, putem prethodno definisanog upitnika, a kojim su obuhvaćena relevantna područja ispitivanja.

3.2. Uzorak

Uzorak u konkretnom slučaju predstavljaju studenti visokoškolskih ustanova, kao i učenici srednjih škola iz Republike Srbije. Procena je da bi uzorak trebalo da obuhvati obim od 500 ispitanika kako bi bio dovoljno reprezentativan.

3.3. Definisane upitnika

Osnovu predloženog modela istraživanja predstavlja *upitnik*, kojim su obuhvaćena relevantna područja istraživanja, dimenzije i varijable, kao i način merenja varijabli. Parametri uzorka po strukturi prikazani su u Tabeli 2.

Tabela 1. Upitnik

Dimenzije	Varijable (Items)	Način merenja
Područje istraživanja: Identifikacija ispitanika		
1. Pol	muški ženski	opisno
2. Uзраст	manje od 15 15 -18 18-25 25-30	intervalna skala
3. Student	 naziv visokoškolske ustanove	opisno
4. Učenik	naziv srednje škole	
Područje istraživanja: Komunikaciona sredstva		
5. Ocenite u kojoj meri koristite sledeća sredstva komunikacije	fiksni telefon mobilni telefon društvene mreže imejl drugo, šta?	Skala ocene: 1- nimalo; 2- malo; 3- prilično; 4- u značajnoj meri; 5-u velikoj meri
6. Ocenite u kojoj meri u privatnoj komunikaciji koristite sledeća sredstva komunikacije	SMS poruke <i>Viber, WhatsApp, Skype, Messenger itd.</i> društvene mreže (<i>Facebook, Instagram, Twitter itd.</i>) imejl telefonske pozive klasično pismo drugo, šta?	
7. Ocenite u kojoj meri u poslovnoj komunikaciji koristite sledeća sredstva komunikacije	SMS poruke <i>Viber, WhatsApp, Skype, Messenger itd.</i> društvene mreže (<i>Facebook, Instagram, Twitter itd.</i>) imejl telefonske pozive klasično pismo drugo, šta?	
Područje istraživanja: Svrha komunikacije		
8. Ocenite u kojoj meri i u	sticanje novih poznanstava	Skala ocene:

koje svrhe koristite društvene mreže	kontakti sa prijateljima	1- nimalo; 2- malo; 3-prilično; 4- u značajnoj meri; 5-u velikoj meri
	obavljanje poslovne delatnosti	
	praćenje društvenih dešavanja	
	praćenje poznatih ličnosti drugo, šta? _____	
Područje istraživanja: Način komunikacije		
9. Ocenite u kojoj meri koristite sledeće načine slanja poruka	kucanjem teksta snimanjem govornih poruka	Skala ocene ista
Područje istraživanja: Korisnost savremene komunikacije		
10. Ocenite u kojoj meri su korisni moderni (elektronski) načini komunikacije	korisni su i olakšavaju svakodnevnu komunikaciju korisni su, ali su doveli do udaljavanja ljudi nisu korisni drugo, šta? _____	Skala ocene ista
Područje istraživanja: Komunikacija preko društvenih mreža		
11. Ocenite u kojoj meri i čime se bavite na društvenim mrežama	postavljanjem fotografija postavljanjem statusa o dešavanjima u životu komentarisanjem aktuelnih dešavanja u društvu postavljanjem statusa (komentara) o svom poslu drugo, šta? _____	Skala ocene ista
12. Ocenite u kojoj meri i šta pratite kod svojih prijatelja	gledam njihove fotografije i komentarišem ih čitam njihove statuse i komentarišem ih drugo, šta? _____	
Područje istraživanja: Feedback (komentar) u komunikaciji		
13. Ocenite u kojoj meri iskazujete svoje stavove pisanjem komentara na tekstove o aktuelnim temama u e-novinama i portalima na internetu		Skala ocene ista
Područje istraživanja: Neverbalna komunikacija		
14. Ocenite u kojoj meri u komunikaciji obraćate pažnju na neverbalne znake koje sagovornik šalje (simbole, emotikone itd.)		Skala ocene ista
15. Ocenite u kojoj meri neverbalni znaci sagovornika u komunikaciji imaju jačinu poruke u odnosu na izgovorene reči		
16. Ocenite u kojoj meri u direktnoj komunikaciji sa ljudima vodite računa o neverbalnim znacima koje šaljete sagovorniku		

Sumarni pokazatelji definisanih parametara Upitnika prikazani su u Tabeli 2.

Tabela 2. Sumarni pokazatelji upitnika

Elementi istraživanja	Ukupno
Područja istraživanja	8
Dimenzija	17
Varijabli	63

3.4. Empirijski rad

Praktično prikupljanje podataka je planirano da se realizuje na dva načina, i to:

- većim delom direktnim popunjavanjem štampanih upitnika od strane ispitanika i
- manjim delom direktnim popunjavanjem veb upitnika od strane ispitanika.

Veb upitnik će biti kreiran preko *drive.google.com*-a i obuhvatiće ista pitanja sadržana u Upitniku (iz Tabele 1), a biće dostupan ispitanicima u vremenu sprovođenja ispitivanja.

Podaci od strane ispitanika uneti u odgovorima na pitanja iz štampanih upitnika biće uneseni u za to posebno kreiranu Eksel datoteku radi dalje obrade.

Podaci od strane ispitanika uneti u odgovorima na pitanja preko veb upitnika automatski će biti sačuvani u bazi podataka, uz mogućnost njihovog izvoza u zajedničku Eksel datoteku radi dalje obrade.

3.5. Obrada podataka

Planirano je da se obrada prikupljenih podataka zasniva na *deskriptivnoj statistici*, koja obuhvata sledeće aktivnosti:

- grupisanje i sređivanje statističkih podataka
- prikazivanje statističkih podataka
- određivanje osnovnih pokazatelja statističkih serija,

a po potrebi i na *faktorskoj analizi*, kako bi se razlučile relevantne dimenzije.

Za prikazivanje rezultata istraživanja primeniće se osnovni oblici statističke analize podataka, a statistički podaci će biti prikazani tabelarno i grafički.

3.6. Analiza obrađenih podataka

Nakon sprovedene statističke obrade podataka sprovedeće se analiza podataka, na osnovu čega će se konstatovati u kojoj meri je ispunjen cilj istraživanja, potvrditi ili opovrgnuti hipoteze istraživanja. Krajnji ishod predloženog istraživanja predstavljaju identifikovani relevantni faktori od kojih zavisi interpersonalna komunikacija mladih, kao i stepen njihovog uticaja.

4. Zaključak

Savremena komunikacija zasnovana na IKT pruža velike mogućnosti, ali sa sobom donosi i brojne negativne efekte. Njeno zučavanje zavređuje našu pažnju, posebno kada se radi o populaciji mladih. U tom smislu, u radu je prezentovana metodologija istraživanja savremene interpersonalne komunikacije mladih bazirana na modernim tehnologijama, zasnovana na statističkom metodu. Metodologija izložena u ovom radu svoju potvrdu će imati tek kada bude i praktično primenjena.

Bibliografija

1. Bulat V. (2001). Industrijski menadžment. Kruševac: ICIM.
2. Bulat V. (2008). Menadžment, izmenjeno i dopunjeno izdanje. Kruševac: ICIM Plus.
3. Kar N. (2013). Plitko. Smederevo: Heliks.
4. Krstić M. (2016). Industrijski menadžment. Kruševac: ICIM, ISBN 978-86-7566-044-6, COBISS.SR-ID 226675980.
5. LEK. (2015). Komunikacija. Preuzeto 01 24, 2016 sa Hrvatski leksikon: <http://www.hrleksikon.info/definicija/komunikacija.html>
6. Miletić M. (2014). Komunikologija. Fakultet za kulturu i medije. Preuzeto 01 24, 2016 sa <http://www.mirkomiletic.rs/doc/Komunikologija%20FKM/K%2014.%20tema.pdf>
7. Puljiz S. (2011). Komunikacija. Preuzeto 01 22, 2016 sa Centar za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica: <http://www.centar-dmo-vg.hr/strucne-teme/70-komunikacija>

Istorija rada:

Rad primljen: 05.11.2017.

Prva revizija: 19.11.2017.

Druga revizija: 26.11.2017.

Prihvaćen: 08.12.2017.